

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ СТУДІЇ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ВИПУСК 20

Луцьк
Волинський національний університет імені Лесі Українки
2024

Редакційна колегія: **Богдан Світлана**, головний редактор, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна; **Тарасюк Тетяна**, відповідальний секретар, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна; **Аркушин Григорій**, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна; **Громик Юрій**, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна; **Данилюк Ніна**, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна; **Єрмоленко Світлана**, Інститут української мови НАН України, Україна; **Желева Лілія**, Софійський університет імені Святого Климента Охридського, Болгарія; **Засєкін Сергій**, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна; **Качак Тетяна**, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна; **Костусяк Наталія**, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна; **Локайчук Світлана**, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна; **Мацько Любов**, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна; **Межов Олександр**, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна; **Миронова Валентина**, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна; **Набитович Ігор**, Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, Республіка Польща; **Одалош Павол**, Університет Матея Бела, Словаччина; **Олейнік Марек**, Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, Республіка Польща; **Рожай Габріель**, Університет Матея Бела, Словаччина; **Скаб Марія**, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна; **Сологуб Надія**, Національна музична академія України імені П.І. Чайковського, Україна; **Халіман Оксана**, Полтавський фаховий коледж Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна; **Шабат-Савка Світлана**, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна; **Шульська Наталія**, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна; **Яворський Андрій**, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна.

Л 59 Лінгвостилістичні студії : наук. журн. / [редкол. : С. К. Богдан (голов. ред.) та ін.]. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2024. – Вип. 20. – 88 с.

У виданні подано статті про особливості поліфункційного статусу української мови в синхронії та діяхронії, мовностилістичні домінанти текстів різних функційних стилів і актуальні проблеми сучасної лінгвоперсонології.

Видання призначене для мовознавців – наукових працівників, викладачів, аспірантів і студентів філологічних факультетів.

Журнал є науковим виданням України, зареєстрованим у Державній реєстраційній службі України як друкований засіб масової інформації (серія КВ № 20841-10641Р від 08. 05. 2014); перереєстровано у зв'язку зі зміною назви закладу вищої освіти (серія КВ № 24655-14595 ПР від 14.12.2020)

*Наукове фахове видання України категорії «Б»
Затверджено наказом МОН України від 26.11.2020 № 1471*

УДК 81'38(05) + 821.161.2.08(05)

© Богдан С. К., Тарасюк Т. М., 2024

© Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2024

© Маліневська І. П. (обкладинка), 2024

Lesya Ukrainka Volyn National University
Faculty of Philology and Journalism

LINGUOSTYLISTIC STUDIES

SCIENTIFIC JOURNAL

ISSUE 20

Lutsk
Lesya Ukrainka Volyn National University
2024

UDK 81'38(05) + 821.161.2.08(05)

Л 59

Editorial board: **Bohdan Svitlana**, Editor-in-Chief, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine; **Tarasiuk Tetiana**, Executive Secretary, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine; **Arkuszyn Hryhorij**, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine; **Hromyk Yurii**, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine; **Danylyuk Nina**, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine; **Yermolenko Svitlana**, Institute for the Ukrainian Language of the NAS of Ukraine, Ukraine; **Zheleva Lilia**, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria; **Zasiekin Serhii**, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine; **Kachak Tetiana**, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine; **Kostusiak Nataliia**, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine; **Lokaichuk Svitlana**, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine; **Matsko Liubov**, Dragomanov Ukrainian State University, Ukraine; **Mezhov Oleksandr**, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine; **Myronova, Valentyna**, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine; **Nabytovych Ihor**, University of Maria Curie-Skłodowska in Lublin, Poland; **Odaloš Pavol**, Matej Bel University, Slovak Republic; **Olejnik Marek**, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland; **Rožai Gabriel**, Matej Bel University, Slovak Republic; **Skab Maria**, Yurii Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine; **Solohub Nadiia**, Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, Ukraine; **Khaliman Oksana**, Poltava Professional College Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine; **Shabat-Savka Svitlana**, Yurii Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine; **Shulska Nataliia**, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine; **Yavorskyi Andrii**, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine.

Л 59 Linguostylistic Studies: Scientific Journal / [edit.: S. K. Bohdan (ed.) and others]. – Lutsk: Lesya Ukrainka Volyn National University, 2024. – Iss. 20. – 88 p.

The articles of the Journal elucidate the topical issues of the polyfunctional status of the Ukrainian language in synchrony and diachrony, stylistic dominants in the texts of various functional styles and actual problems of modern linguopersonology.

The publication is intended for linguists-researchers, teachers, postgraduate students and students of Philology faculties.

The journal is a scientific publication of Ukraine, registered with the State Registration Service of Ukraine as a print media (series KB № 20841-10641P of 08/05/2014); re-registered in connection with the higher education institution renaming (series KB № 24655-14595 ПП of 14/12/2020)

Scientific professional journal (category B), approved by the Ministry of Education and Science of Ukraine Order № 1471, dated 26.11.2020

UDK 81'38(05) + 821.161.2.08(05)

© Bohdan S. K., Tarasiuk T. M., 2024

© Lesya Ukrainka Volyn National University, 2024

© Malinevska I. P. (cover), 2024

ЗМІСТ

Бабій Ірина, Кучма Ірина

Складні слова у поетичному лексиконі Юрія Андруховича: семантико-дериваційний аспект	7
---	---

Бибик Світлана

Концепт «кількість» у лінгвософському осягненні російсько-української війни (на матеріалі творів Бориса Гуменюка)	17
--	----

Литвин Наталія, Качак Тетяна

Фемінітиви в повісті Олени Рижко «Дівчина з міста» як засіб творення мовного портрета підлітка	25
---	----

Локайчук Світлана

Мовно-психологічні портрети підлітків – персонажів повісті Валентина Бердта «Все починається в 13»	37
---	----

Омельковець Руслана, Свірса Діана

Флороконцепт «вороняче око» у фольклорних текстах із Західного Полісся: лінгвокультурологічний аспект	47
--	----

Тарасюк Тетяна, Карпенко Катерина

Структура, тематичне наповнення та дидактичний потенціал абеток- енциклопедій серії «Від А до Я» як інноваційного жанру навчальної літератури	56
--	----

MEMORIA

Нестерчук Оксана

Світлій пам'яті Ірини Денисівни Скорук	75
--	----

Садова Лариса

Життя, віддане науці (життєвий і науковий шлях Ірини Денисівни Скорук)	80
--	----

CONTENT

Babii Iryna, Kuchma Iryna

Complex Words in Yuri Andruhovych's Poetic Lexicon: the Semantic and Derivative Aspect	7
---	---

Bybyk Svitlana

The Concept of Quantity in the Linguo-Philosophical Understanding of the Russian-Ukrainian War: Case Study of the Works by Borys Humeniuk	17
--	----

Lytvyn Natalia, Kachak Tetiana

Feminitives in Olena Ryzhko's Story "The Girl from the City" as a Tool of Creating a Language Portrait of a Teenager	25
---	----

Lokaichuk Svitlana

Linguistic and Psychological Portraits of Adolescent Characters in Valentyn Berdt's Story "It all Starts at 13"	37
--	----

Omelkovets Ruslana, Svirska Diana

Floral Concept of 'Voroniache Oko' (Raven's Eye) in Folklore Texts from the Western Polissia: a Linguo-Cultural Aspect	47
---	----

Tarasiuk Tetiana, Karpenko Kateryna

Alphabet Encyclopedias of the Series "From A to Z" as an Innovative Genre of Educational Literature: Structure, Thematic Content, and Their Didactic Potential	56
---	----

MEMORIA

Nesterchuk Oksana

To the Bright Memory of Iryna Denysivna Skoruk	75
--	----

Sadova Larysa

Life Dedicated to Science: Life and Scientific Activities of Iryna Denysivna Skoruk	80
---	----

Бабій, Ірина і Кучма, Ірина. «Складні слова у поетичному лексиконі Юрія Андруховича: семантико-дериваційний аспект». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 20, 2024, с. 7–16.
Babii, Iryna and Kuchma, Iryna. "Complex Words in Yurii Andruhovych's Poetic Lexicon: the Semantic and Derivative Aspect." *Linguostylistic Studies*, iss. 20, 2024, pp. 7–16.

УДК 811.161.2'373'38:821.161.2'06-3

<https://doi.org/10.29038/2413-0923-2024-20-7-16>

СКЛАДНІ СЛОВА У ПОЕТИЧНОМУ ЛЕКСИКОНІ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА: СЕМАНТИКО-ДЕРИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Ірина Бабій

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

Ірина Кучма

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

У статті проаналізовано структурно-семантичний складних слів у поезії Юрія Андруховича. Охарактеризовано їх семантику, дериваційну структуру та особливості функціонування в контексті художнього твору. У поезії Юрія Андруховича виявлено чисельні групи композитних іменників та прикметників. З'ясовано, що продуктивними способами творення складних слів є осново- та словоскладання. У поетичній мові Юрія Андруховича складні слова виконують зображальну, оцінну та емоційно-експресивну роль.

Ключові слова: складне слово, складання, словоскладання, основокладання, композит, спосіб творення.

COMPLEX WORDS IN YURI ANDRUHOVYCH'S POETIC LEXICON: THE SEMANTIC AND DERIVATIVE ASPECT

Iryna Babii

Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

Iryna Kuchma

Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

The article carries out a structural and semantic analysis of complex words in the poetry of Yurii Andruhovych. The relevance of the research is determined by the originality of Yurii Andruhovych's idiosyncrasy and the lack of a comprehensive linguistic analysis of the language of the writer's works. The semantics, derivational structure, and functioning features of complex words in the context of an artistic work are characterized. The study identified numerical groups of compound nouns and adjectives, several complex verbs, and adverbs in the poetry of Yurii Andruhovych. Applying the semantic-grammatical approach, the identified complex nouns were divided into three lexical-grammatical groups: names of persons, nouns with a

specific object meaning, and nouns with an abstract meaning. In his works, as the results of the research show, Yuriy Andruhovych uses compound nouns to designate persons and their characteristics, as well as the names of objects, plants, and animals. Productive ways of creating identified complex nouns are stem-based and word-combination. The use of abbreviations to designate institutions, organizations, and subjects in the poetry of Yuriy Andruhovych is traced.

In Yuriy Andruhovych's poetry, complex adjectives most often characterize the features of a person, as well as the realities of the environment. Productive ways of creating complex adjectives are stemming and suffixing. The research findings argue that the discovered compound nouns and adjectives are formed according to word-formation models characteristic of the Ukrainian language.

As a result of the analysis, individually author-composed nouns and adjectives were found, which testify to the writer's skill and play a significant stylistic role in the text. It was found that complex words in Yuriy Andruhovych's poetic language are stylistically loaded and perform a descriptive, evaluative, and emotionally expressive role. With the help of complex words, the author creates an emotional and expressive saturation of the text.

Key words: complex word, composition, word formation, base composition, composite, method of creation.

Вступ. Дослідження словотвірної системи української мови давно привертає увагу науковців. В останні десятиліття помітне значне зростання інтересу дослідників до аналізу семантики, творення та функціонування складних слів. Основні способи їх формування – осново-, словоскладання, аббревіація, а також зрощення та зближення. Сьогодні в сучасній українській мові помітна тенденція до збільшення корпусу складних слів. Н. Клименко зазначає, що «зростання кількості складних слів у сучасній мові, розширення сфери їхнього використання (міграція їх з науково-технічного стилю до публіцистичного і розмовного), збільшення словотворчого потенціалу композитів, юкстапозитів, аббревіатур переконливо свідчить про поглиблення інтелектуалізації української літературної мови» (Клименко, *Вибрані* 153).

Аналіз складних слів представлений у дослідженнях таких науковців, як Н. Клименко, М. Плющ, К. Городенська, Є. Карпіловська, В. Горпинич, Л. Азарова, І. Бабій, Н. Родзевич, О. Безпояско, В. Фридрак та інших.

Семантику, творення і вживання складних слів детально розглянуто у монографіях: Н. Клименко «Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові» (Клименко, *Словотворча*), В. Горпинича «Українська словотвірна дериватологія» (Горпинич), Л. Азарової «Складні слова в українській мові: структура, семантика, концепція «золотої пропорції» (Азарова), О. Рудь «Складні прикметники поетичної мови ХХ століття» (Рудь) та інших.

Композитна лексика активно вживана у всіх стилях, особливо виразно – в художньому стилі. Семантично багатий корпус складних слів широко представлено в поетичній мові сучасного українського письменника Юрія Андруховича. «Лірика Ю. Андруховича сколашована з історико-метафоричних алюзій, історико-асоціативних метафор, у яких образ формується із широкого поетичного, лексичного, історичного, літературного,

філософського та іншого контексту» (Романенко 269). Творчістю письменника захоплюються різні покоління читачів.

Актуальність дослідження зумовлена самотутністю ідіостилю Юрія Андруховича та відсутністю всебічного лінгвістичного аналізу мови творів письменника. Лірика митця – «концептуальне втілення новітніх ідей в українській поезії кінця XX – початку XXI ст. <...> Поетичне слово Ю. Андруховича до межі стиснене і сконцентроване. Він намагається у кілька рядків укласти так багато змісту, що для його переказу знадобилося б слів набагато більше, ніж ужито. Водночас його лірика – особливий погляд, своєрідне сприйняття світу» (Романенко 267-268).

Твори Юрія Андруховича містять багатий мовний матеріал, який відкриває широкі перспективи для дослідження мовної творчості автора та дозволяє проаналізувати, як за допомогою лексичних одиниць, образних засобів автор створює емоційну та експресивну насиченість тексту. Оскільки мовна палітра поезій Юрія Андруховича не була предметом детального лінгвістичного аналізу, поки що не знаходимо наукових розвідок про вживання складних слів, наше дослідження є актуальним.

Предметом нашого розгляду будуть складні слова в поетичній мові Юрія Андруховича.

Мета дослідження – проаналізувати семантику, дериваційну структуру та особливості функціонування складних слів у поетичних творах Юрія Андруховича.

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом для дослідження послужить поезія Юрія Андруховича: книги «Середмістя» (Андрухович, *Середмістя*), «Екзотичні птахи і рослини» (Андрухович, *Екзотичні*). Для реалізації задекларованої мети необхідно виконати такі завдання: виявити складні слова в поезії Юрія Андруховича, описати їх семантику, проаналізувати творення композитів, охарактеризувати їх словотвірні моделі, простежити особливості функціонування складних слів у контексті художнього твору.

У роботі використано метод контекстного аналізу для з'ясування семантико-граматичної природи складних слів; описовий – для представлення різних тематичних груп складних слів, систематизації та узагальнення результатів; метод словотвірного та морфемного аналізу – для з'ясування дериваційної структури композитів, їх творення; метод лінгвостилістичного спостереження – для встановлення особливостей уживання складних слів у поезії Юрія Андруховича.

Результати дослідження та дискусія. Термін «складне слово» в сучасній лінгвістиці розглядається в різних аспектах його функціонування. Н. Клименко зазначає: «Складне слово – похідне слово, утворене способом основоскладання чи словоскладання, що має не менше ніж дві основи <...> Творення складних слів опирається насамперед на найближчу до слова номінативну одиницю – словосполучення» (Клименко, *Словотворча*).

У лінгвістичній науці існують різні підходи до інтерпретації поняття «складне слово». І. Мислива-Бунько виокремлює низку характеристик, що становлять сутнісну основу цього терміна та обумовлюють варіативність наявних визначень: «морфемна структура слова; спосіб творення; семантична єдність компонентів складання; співвіднесеність складного деривата із синтаксичною структурою; принцип аналогії тощо» (Мислива-Бунько 7).

Складні слова утворюють значний лексичний пласт у словниковому складі мови. «За даними комп'ютерного морфемно-словотвірного фонду сучасної української мови Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України кількість композитів, юкстапозитів та аббревіатур зросла і становить 13,4 % одиниць лексики мови» (Клименко, *Вибрані* 134).

Зауважимо, що останнім часом посилився науковий інтерес до вивчення аббревіатур, особливо тих, що з'явилися у перші десятиліття ХХІ ст. У довіднику «Сучасна українська мова» зазначено, що аббревіація «поєднує обов'язково два способи – скорочення і складання» (Шевченко 170).

Дослідники стверджують, що словоскладання та основокладання є одними з найдавніших і найбільш ефективних способів словотвору після суфіксації (Азарова 10). Результатом основокладання є композити, словоскладання – юкстапозити, аббревіації – аббревіатури.

Складні слова активно вживають письменники у своїх художніх текстах. Широко їх представлено в поезії Юрія Андруховича. Чисельні групи становлять складні іменники та прикметники.

Складні іменники

Із врахуванням семантико-граматичного підходу іменники традиційно поділяють на три лексико-граматичні групи: назви осіб, іменники з конкретно-предметним значенням, іменники з абстрактним значенням. Виокремлено тематичні групи лексем та детально їх проаналізовано у монографії С. Бирик «Усна літературна мова в українській культурі повсякдення» (Бирик). Такі ж три групи складних іменників виявлено в поетичній мові Юрія Андруховича.

Складні іменники-назви осіб характеризують особу за такими ознаками:

1) рід занять, діяльність, спеціальність: *птахоріз, зорекрад, шкуродери, панотець, секретар-друкар* («Тож тяжкі тіла знекровлених коханок // закутує в пільму пан **птахоріз**» (Андрухович, *Екзотичні* 26); «Людоїд рукоблуд єзуїт **зорекрад** // продавець вінків рушників дівчат» (Андрухович, *Екзотичні* 25); «Або хлоп'ята ви безвусі **шкуродери** // зелені королі вологі від жадань» (Андрухович, *Екзотичні* 14); «а **панотець** із дяком петром // як горла свої прочистять // та як ревнуть з бортянського» (Андрухович, *Екзотичні* 72); «Як це схоже // на профілі **секретар-друкарок** // гіпсові голівки німих мадонн» (Андрухович, *Середмістя* 43);

2) зовнішній вигляд, портрет: *сивобрив* («Але історик! Мудр і **сивобрив**, // на кафедрі вознісся, мов на скирті, // а черепи, а пуголовки в

спирті // ще слухають, про що ж він говорив...» (Андрухович, Середмістя 19);

3) внутрішні якості, психологічні властивості: вундеркінд («З виноградних альтан херувимськими хлипами // розтікався в ефір **вундеркінд** Робертіно» (Андрухович, Середмістя 20);

5) соціальний стан, матеріальне становище людини: землевласник («в напрямку стадіону й луна-парку // повз маленьких **землевласників**» (Андрухович, Середмістя 15).

Виявлені у проаналізованій поезії Юрія Андруховича складні іменники з абстрактним значенням можна об'єднати в такі тематичні групи:

1) назви дій, рухів, процесів та способів виконання: самоспалення («**Самоспалення** саду, і ця нетривка погода, // і розмита в деталаях телевежі тупа стріла...» (Андрухович, Середмістя 31);

2) назви мовленнєвих процесів: пустослів'я («Мислячих стебел розкішно-густе **пустослів'я?** // Стежмо за вітром, і промінь – мов поданий трап» (Андрухович, Середмістя 17);

3) назви явищ природи, номінації стихій: землетрус («І не думаю, що надходять **землетруси** й канонади, марсельєзи й варшав'янки завіконні» (Андрухович, Середмістя 64);

4) часові назви, назви днів, місяців тощо: століття («В середину **століття**, повоєнну й гірку середину, // ви прийшли мов до дерева, // під промоклий розгойданий дах» (Андрухович, Середмістя 24).

Репрезентативну групу становлять складні іменники з конкретно-предметним значенням, які можна об'єднати в такі тематичні групи:

1) назви предметів, побутових речей, виробів тощо: водомет «З переповнених чаш голубі **водомети** // пульсували над парком, де щовечора танці, // де холонули в ніч каруселі й комети» (Андрухович, Середмістя 20);

2) назви приміщень, будівель, місць тощо: нічліжка («**нічліжки**, лазні та борделі, // де запах сірки і вапна, // оркестріони й каруселі – // за чорний будень відкупна» (Андрухович, Середмістя 58);

3) назви, які характеризують рослинний світ:

а) назви рослин: верболози («І вдалеч текли **верболози**, // і журно хрипіли оркестри на другому березі» (Андрухович, Екзотичні 48);

б) узагальнені номінації, збірні назви: лісосмуга («Водночас прислухаємось // коли ж нарешті вирине з **лісосмуги** // той сліпучий експрес далекого слідування» (Андрухович, Середмістя 54);

4) назви тварин, птахів: восьминіг, носоріг, коник-братик, єдиноріг («вони живуть – міноги і мурени, // сирени, **восьминоги**. І смиренне // сліпе суцвіття губок та медуз» (Андрухович, Екзотичні 75); «Я чую: пасеться узліссям **єдиноріг** (не плутати з **носорогом**)» (Андрухович, Екзотичні 15); «о скільки **коніку-братику** крутих чудасій на світі // дивився б допоки круки очей не вип'ють» (Андрухович, Екзотичні 81); «А зараз ніч, як великий мурин, // і тужно голосить **єдиноріг**» (Андрухович, Екзотичні, 15).

Поширеним способом творення іменників-комполітів є юкстапозиція (словоскладання), наприклад: *коник-братик* ← *коник, братик*; *секретар-друкарка* ← *секретар, друкарка*. Юкстаполіти утворені шляхом поєднання двох іменників.

Чисельно меншу групу становлять складні іменники, утворені осново- та словоскладанням, наприклад: *єдиноріг* ← *єдиний ріг*.

Крім осново- та словоскладання, в сучасній українській мові складні слова утворюються змішаними способами творення: складанням із суфіксацією, складанням з нульовою суфіксацією, складанням із суфіксацією та префіксацією тощо. Серед виявлених у поезії Юрія Андруховича складних слів знаходимо іменники, утворені цими способами. Так, складанням із суфіксацією утворено іменники *століття*, *пустослів'я*, *землевласник* та ін., а саме:

століття ← *сто літ* + суфікс -й-;

пустослів'я ← *пусті слова* + суфікс -й-.

Складанням з нульовою суфіксацією утворено іменники *верболіз*, *далекогляд*, *водомер*, *землетрус*, *птахоріз*, *зорекрад* та ін., а саме:

далекогляд ← *далеко глядіти* + ∅;

водомер ← *водою метати* + ∅;

птахоріз ← *птахів різати* + ∅.

У проаналізованій поезії Юрія Андруховича виявлено групу аббревіатур, наприклад: *енкаведе* ← *народний комісаріат внутрішніх справ*; *емгебе* ← *міністерство державної безпеки*; *медучилище* ← *медичне училище* та інші. Вони становлять такі тематичні групи:

- назви приміщень, будівель, місць тощо: *автостанція*, *телевежа* («коли з недопитим кухлем обходить усю **автостанцію**, // де з вікон на нього витріщились прожектори та їздити» (Андрухович, *Екзотичні* 10); «Самоспалення саду, і ця нетривка погода, // і розмита в деталях **телевежі** тупа стріла...» (Андрухович, *Середмістя* 31);

- назви навчальних закладів: *медучилище* («Дівчата з **медучилищ** пахнуть м'ясо медом // прозорі наче спирт летючі мов ефір» (Андрухович, *Екзотичні* 13);

- назви установ, організацій: *енкаведе*, *емгебе* та ін.;

- назви предметів, побутових речей, виробів тощо: *фотопортрети*, («Замок зіходив на землю все меншими замками, // з одною-єдиною баштою, // де графи колишні ставали поволі // фігурами з воску, жокеями, // **фотопортретами**» (Андрухович, *Екзотичні* 92).

Із врахуванням словотвірної структури утворених похідних можна виділити такі види словосполучень, співвідносних з іменниками-комполітами, а саме:

а) дієслівно-іменникові: *горицвіт*, *зорекрад*, *водомер*;

б) числівниково-іменникові: *століття*, *восьминіг*;

в) прислівниково-дієслівні: *далекогляд*;

- г) іменниково-іменникові: *лісосмуга, секретар-друкарка*;
- г) прикметниково-іменникові: *медучилище; пустослів'я, сивобрив*;
- д) займенниково-іменникові: *самоспалення*.

Складні іменники також можуть бути утворені лексико-синтаксичним способом (зрощенням). У поезії Юрія Андруховича знаходимо лексему *горицвіт* («Поля дахів лежать. Мов заповіт, / розліт вікна дорівнює вітрилу, / і тихо сяє з-під каміння й пилу / рослинний племін – давній **горицвіт**» (Андрухович, *Середмістя* 7)). Цей іменник утворено шляхом зрощення дієслова у наказовому способі та іменника.

Певну частину складних іменників, виявлених у поезії Юрія Андруховича, варто вважати індивідуально-авторськими. Вони не є зафіксованими в лексикографічних джерелах. Йдеться про такі неолексеми: *карамельки-малолітки, зорекрад, багама-мама, Афон-горА, пішоходи-птахові, церкво-царице, пішоходам-співземлянам, щелепа-апарат* та ін. («караїми, кармелітки, карамельки-малолітки, // з магістрату, з комітету, з апарату, з патронату, і якісь іще цивільні (добре б кинути гранату!)» (Андрухович, *Екзотичні* 57); «Людоїд рукоблуд єзуїт зорекрад // продавець вінків рушників дівчат» (Андрухович, *Екзотичні* 25); «Пішоходи-птахові, не вписані в пишні реєстри, // виростає, вже недосяжні для чвар і обмов» (Андрухович, *Середмістя* 24). У контексті художнього твору авторські неолексеми естетично навантажені, і, як правило, вони містять оцінно-експресивний заряд.

Складні прикметники

Прикметники традиційно поділяють «на такі лексико-граматичні групи: означальні номінації людини, характеристика реалій довкілля, параметричні прикметники, а також означення сенсорних відчуттів» (Бибик 258).

Як засвідчили наші спостереження, у поезії Юрія Андруховича складні прикметники, як і складні іменники, також становлять чисельну категорію одиниць. Здійснений аналіз виявив, що однією із найбільших груп композитних прикметників є група, яка пов'язана з характеристикою зовнішності людини. Можна виділити такі мікрогрупи цієї групи слів:

- 1) фігура, статура: *двометровий*;
- 2) фізичний стан за ознаками хвороб: *смертодишний*;
- 3) зовнішні ознаки рис обличчя: *рудобородий, зеленоокий*.

Також наявні й інші тематичні групи композитних прикметників, а саме:

1) міжособистісні стосунки, взаємовпливи: **добродійні** («і концерти **добродійні**, і п'янка безодня ринку, // де вітрини аж охляли від щедрот» (Андрухович, *Середмістя* 65));

2) характеристика реалій довкілля:

– простору: *довколишні* («З **довколишних** пасік // причувалося слово солодке: *люцерна*» (Андрухович, *Екзотичні* 48));

– температури: *вогнетривка* («Акумулятор для німба – винахід віку, // на видноколі – **вогнетривка** купина» (Андрухович, *Середмістя* 88));

– шляху: *пішохідне* («За мостом починалося інше // життя – **пішохідне**» (Андрухович, *Екзотичні* 4));

– дня за станом погоди: *листопадовий* («у **листопадовій** тьмі шостої ранку / лунає сурма побудки» (Андрухович, *Середмістя* 49)). Прикметник *листопадовий* має складну основу, але утворений за допомогою суфіксації (суфікса -ов-), що додається до іменника *листопад*;

– форма: *трикутні* («а ще в неї був канарок Мішель // і носовички **трикутні**» (Андрухович, *Екзотичні* 9));

3) час: *первозданна, споконвічна* («І зоря таємну має владу, **первозданна**, ніби коляда...» (Андрухович, *Середмістя* 76); «Ця дорога **споконвічна**, та ніяк не ближча» (Андрухович, *Середмістя* 65));

4) характеристика тваринного світу: *сизокрилий, шестикрилий* («купи **сизокрилий** орле маркотно ж без господині // город засівати не конче прицмокує так лукаво» (Андрухович, *Екзотичні* 81); «Мов **шестирукий** Серафіні, // мов **шестикрилий** серафим...» (Андрухович, *Середмістя* 58)).

Із врахуванням твірної бази складних прикметників можна виділити їх кілька типів, а саме:

1) складні прикметники, утворені на основі словосполучення прикметника з іменником: *зеленоокий, рудобородий, тонколезий*;

2) утворені поєднанням числівника з іменником: *двоглаве, двометровий, тридюймове, двоспальна, шестирукий, шестикрилий*;

3) утворені поєднанням іменника з дієсловом: *добродійні; смертодишний*;

4) утворені поєднанням прислівника і прикметника або двох прикметників на позначення різних ознак: *многоцінна, старочасних, красномовного, далекоглядними, старозжовклі*.

Зауважимо, що частину з наведених композитних прикметників утворено не основоскладанням, чистим складанням, а складанням із суфіксацією, наприклад: *далекоглядний* ← *далеко* *глядіти*; *старочасний* ← *старий* *час*; *двометровий* ← *дваметри* (продуктивними тут виступають суфікси -н-, -ов-).

Серед прикметникових композитів, виокремлених у поезії Юрія Андруховича, варто виділити групу індивідуально-авторських, а саме: *смертодишний, старозжовклий* та ін. Зазначимо, що всі авторські неологізми письменника утворено за словотвірними моделями і способами, традиційними в сучасній українській мові.

У результаті здійсненого аналізу виявлено, що складні слова надають поетичному тексту влучності зображення, образності. Використання цих лексем підсилює метафоричність творів Юрія Андруховича, відтворює багатогранні образи. Складні прикметники допомагають передати зовнішній вигляд, відтворити внутрішні риси та психологічні

характеристики героїв. У поетичних текстах Юрія Андруховича складні слова виконують зображальну, оцінну та емоційно-експресивну роль.

Висновки та перспективи дослідження. У результаті здійсненого аналізу в поезії Юрія Андруховича виявлено чисельні групи композитних іменників та прикметників. Із застосуванням семантико-граматичного підходу складні іменники поділено на три лексико-граматичні групи: назви осіб, іменники з конкретно-предметним значенням, іменники з абстрактним значенням. Проведені зіставлення та спостереження дозволяють зазначити, що Юрій Андрухович у своїх творах найчастіше вживає складні слова на позначення осіб та їхньої характеристики, а також назв предметів, рослин, тварин. Продуктивними способами творення виявлених складних іменників є осново- та словоскладання. Простежено вживання в поезії Юрія Андруховича аббревіатур на позначення установ, організацій, предметів.

У поезії Юрія Андруховича складні прикметники найчастіше характеризують ознаки, риси людини, а також реалії довкілля. Продуктивними способами творення складних прикметників є осново- та словоскладання і складання із суфіксацією. Досліджено, що виявлені композитні іменники та прикметники утворені за словотвірними моделями, характерними для української мови.

У результаті здійсненого аналізу виявлено індивідуально-авторські композитні іменники і прикметники, які засвідчують письменницьку майстерність та виконують вагомий стилістичний роль у тексті. З'ясовано, що часто складні слова в поетичній мові Юрія Андруховича стилістично навантажені, виконують зображальну та емоційно-експресивну роль. Подальше вивчення проблеми вбачаємо у здійсненні всебічного дослідження ідіостилю Юрія Андруховича, аналізі індивідуально-авторської мовотворчості письменника.

Список використаних джерел

- Андрухович Ю. І. *Середмістя. Поезії*. Київ: Радянський письменник, 1989.
Андрухович Ю. І. *Екзотичні птахи і рослини. Поезії*. Київ: Молодь, 1991.

Sources

- Andrukhovych Yu. I. *Seredmistia. Poezii*. Kyiv: Radianskyi pysmennyk, 1989.
Andrukhovych Yu. I. *Ekzotychni ptakhy i roslyny. Poezii*. Kyiv: Molod, 1991.

Список використаної літератури

- Азарова, Лариса. *Складні слова в українській мові: структура, семантика, концепція «золотої» пропорції*. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2000.
Бибики, Світлана. *Усна літературна мова в українській культурі повсякдення*. Ніжин: Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013.
Горпинич, Володимир. *Українська словотвірна дериватологія*. Дніпропетровськ, 1998.
Клименко, Ніна. *Вибрані праці*. Київ: Видавничий світ Дмитра Бураго, 2014.
Клименко, Ніна. *Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові*. Київ: Наукова думка, 1984.

- Мислива-Бунько, Іванна. *Складні слова в мові сучасної української преси: структура та стилістичні функції*. Автореф. дис. ... канд. філол.: 10.02.01. Луцьк, 2014.
- Романенко О. В. «Юрій Андрухович» *Історія української літератури: XX – поч. XXI ст.* У 3 т. Т. 3, за ред. В. І. Кузьменка. Київ: ВЦ «Академія», 2017, с. 266-81.
- Рудь, Ольга. *Складні прикметники поетичної мови XX століття*. Суми, 2020.
- Шевченко, Людмила. *Сучасна українська мова: Довідник*. Київ: Либідь, 1996.

References

- Azarova, Larysa. *Skladni slova v ukrainskii movi: struktura, semantyka, kontseptsiiia «zolotoi» proporsii*. Vinnytsia: UNIVERSUM-Vinnytsia, 2000.
- Bybyk, Svitlana. *Usna literaturna mova v ukrainskii kulturi povsiakdennia*. Nizhyn: Vydavnytstvo "Aspekt-Polihrاف", 2013.
- Horpynych, Volodymyr. *Ukrainska slovotvirna deryvatolohiia*. Dnipropetrovsk, 1998.
- Klymenko, Nina. *Vybrani pratsi*. Kyiv : Vydavnychi svit Dmytra Buraho, 2014.
- Klymenko, Nina. *Slovotvorcha struktura i semantyka skladnykh sliv u suchasnii ukrainskii movi*. Kyiv: Naukova dumka, 1984.
- Myslyva-Bunko, Ivanna. *Compound Words in Modern Ukrainian Language of the Press: Structure and Stylistic Devices*. PhD Thesis Abstract. Lutsk, 2014.
- Romanenko O. V. "Iurii Andrukhovych". *Istoriia ukrainskoi literatury: XX – pochatok XXI st.* 3 vols. Vol.3, edited by V. I. Kuzmenko. Kyiv: VTs "Akademiia", 2017, p. 266-81.
- Rud, Olha. *Skladni prykmetnyky poetychnoi movy KhKh stolittia*. Sumy, 2020.
- Shevchenko, Liudmyla. *Suchasna ukrainska mova: Dovidnyk*. Kyiv: Lybid, 1996.

Стаття надійшла до редколегії 09.03.2024